

Zpráva o situaci romské menšiny v kraji za rok 2010

Kraj:	Královéhradecký
Sídlo:	Pivovarské náměstí 1245
Podpis statutárního orgánu:	

Informace k vypracování závěrečné zprávy

Zprávu o situaci romské menšiny v kraji za rok 2010 předloží kraje **nejpozději do 7. března 2011** na adresu: Úřad vlády ČR, Oddělení kanceláře Rady vlády ČR pro záležitosti romské menšiny a sekret. Rady vlády pro národnostní menšiny, nábř. Edvarda Beneše 4, Praha 1, 118 01.

Závěrečnou zprávu zašlete zároveň **elektronicky na emailovou adresu kosatkova.eva@vlada.cz** (tel: 296 153 580).

Osnova zprávy

Tato příloha obsahuje osnovu pro vypracování *Zprávy o situaci romské menšiny v kraji za rok 2010*.

Zpráva bude sloužit jako podklad pro zpracování komplexní *Zprávy o stavu romské menšiny v České republice za rok 2010* (dále jen *Zprávy 2010*), zejména její přílohy s názvem *Zpráva o situaci romské menšiny v jednotlivých krajích za rok 2010*. Tato příloha bude předložena vládě k projednání a po jejím schválení bude zveřejněna na internetových stránkách www.vlada.cz.

Při zpracování zprávy využijte výsledky výzkumných studií, které byly provedené ve Vaší spádové oblasti ve sledovaném roce a data získaná prostřednictvím krajských, obecních a dalších institucí veřejné správy. Vždy uvádějte zdroj použitých informací. Velmi cenné jsou pro zpracovatele *Zprávy 2010* také vaše zkušenosti a postřehy získané během působení na pozici krajských koordinátorů/koordinátorek pro romské záležitosti.

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE O SITUACI ROMSKÉ MENŠINY V KRAJI

- *Orientační odhad počtu příslušníků romské menšiny v kraji / z toho počtu sociálně vyloučených Romů.*

Orientační hrubý odhad počtu sociálně vyloučených Romů a Romů ohrožených sociálním vyloučením je 3000 (bližší informace viz příloha č. 1 Popis vyloučených lokalit Královéhradeckého kraje) Počet obyvatel sociálně vyloučených lokalit je velmi proměnlivý.

Celkový orientační odhad počtu příslušníků v romských komunitách v kraji nám není znám. Následující údaje jsou získané od pracovníků „romských poradců“ některých obcí:

Oblast	Počet osob
Broumovsko ¹	800
Dobruška a spádové území	600
Nový Bydžov	380
Kostelec nad Orlicí a spádové území	550
Trutnov	5 000
Hořice	250
Jaroměř	1200
Vrchlabí	350
Hradec Králové	2 500

- *Přehled sociálně vyloučených romských lokalit v kraji.*

Tabulka č.1 Prostorové rozložení romských lokalit v kraji ²

Zmapované sociálně vyloučené lokality, nebo lokality ohrožené sociálním vyloučením se nacházejí ve správních obvodech měst Hradec Králové, Náchod, Broumov, Kostelec nad Orlicí, Dobruška, Rychnov nad Kněžnou, Nový Bydžov, Jaroměř, Jičín.

V průběhu roku 2010 zanikla sociálně vyloučená lokalita v Hradci Králové v Kydlinovské ulici, Okružní ulici a v Holohlavech, na Kostelecku v Čermné nad Orlicí, na Dobrušsku v Pulicích. Část sociálně vyloučených obyvatel se přestěhovalo do jiných krajů, větší část obyvatel se přestěhovala k příbuzným na jiná místa Královéhradeckého kraje. K zaniknutí lokalit došlo proto, že objekty byly prodány majiteli objektů. Ve většině případů byly majiteli obydli fyzické osoby. V Čermné byla na dům v majetku jeho obyvatel uvalena exekuce.

Obec	Počet sociálně vyloučených lokalit	Prostorové rozložení lokalit
Hradec Králové	5	Jedná se o 4 ubytovny (Fontána, Pernocto, Brněnská, Vážní), bytový dům v ul. Pražská
Smiřice (Hradec Králové)	1	Na Zderazi (na konci města, přestěhovali se sem obyvatelé ze zrušené lokality v Holohlavech)
Ledce	1	Na okraji obce, bývalý statek (uvažuje se o

¹ Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit – České lokality, Broumov, prosinec 2009, GAC, spol. s.r.o.

² Viz. Závěrečná zpráva průzkumu potřeb v sociálně vyloučených lokalitách v Královéhradeckém kraji, AVČR, 2010

Příloha: Osnova pro vypracování Zprávy o situaci romské menšiny v kraji v roce 2010

(Hradec Králové)		prodeji)
Dohalice (Hradec Králové)	1	Dům bývalého cukrovaru na okraji obce
Třebechovice pod Orebem (Hradec Králové)	1	Dům ve středu města
Rychnov nad Kněžnou	3	Pelclovo nábř., Tylova ulice, ubytovna Jiráskova
Slatina nad Zdobnicí (Rychnov nad Kn.)	1	Dům na okraji obce na samotě
Kostelec nad Orlicí	3	Na skále, bývalá kasárna, Tyršova ul. U hřbitova
Doudleby nad Orlicí (Kostelec n.O.)	2	Bytový dům V Domkách, Vyhánov,
Borohrádek (Kostelec n.O.)	2	V centru obce několik domů (ohrožení sociálním vyloučením), bývalý strážní domek na okraji obce u trati
Týniště nad Orlicí (Kostelec n.O.)	1	Několik rodin v bytech na sídlišti, nejsou v jedné lokalitě
České Meziříčí (Dobruška)	1	Dům na okraji obce
Králova Lhota (Dobruška)	1	Rodinný dům v centru obce
Olešnice v Orlických horách (Dobruška)	1	Obytný dům v centru obce
Vysoké Veselí (Jičín)	2	Budova bývalého nádraží, objekt bývalé váhy
Únětice (Jičín)	1	Objekt bývalé hospody
Nový Bydžov	1	Osoby ohrožené sociálním vyloučením žijí v domech v běžné zástavbě
Trutnov	2	Domy v Horním starém městě, ulice Zvonková, Voletínská a Benešova ulice, na Lípovém náměstí na Poříčí

Jaroměř	4	Městská část Josefov, v Královédvorské ul., v Husově ul., Na Kameni
Náchod	4	Broumovská ul., Na Kubě, špatně dostupné do centra města, Kašparák, Šafránice, na okraji města
Meziměstí (Náchod)	1	Alpská víska na konci obce

2. INSTITUCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ A ZHODNOCENÍ POLITIKY ROMSKÉ INTEGRACE NA ÚROVNI KRAJE A OBCÍ

- *Zhodnocení činnosti místní samosprávy ve prospěch Romů (působení pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, kteří zajišťují integraci příslušníků romských komunit v jejich správním obvodu (dále jen romských poradců).*

V kraji jsou obce, které k otázce integrace přistupují aktivně, jedná se zejména o obce, kde je vyšší počet sociálně vyloučených Romů. Obce **nemají zřízené funkce romského poradce** na plný úvazek. Ve většině obcí 3. stupně je pracovník, se kterým komunikují při řešení problémů, jedná se často o pracovníky vykonávající funkci kurátora pro mládež/ dospělé, vedoucí sociálních odborů, tito se také účastní porad na krajském úřadě, aktivně spolupracují a poskytují potřebné informace.

- *Působení Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách a zhodnocení jejího vlivu na situaci vyloučených Romů v kraji (počet a funkčnost lokálního partnerství, jeho výstupy).*

Agentura zahájila v květnu 2008 své působení v Broumově. V rámci lokálního partnerství byly vytvořeny pracovní skupiny pro řešení romské problematiky v následujících oblastech: vzdělávání, zaměstnanost, bydlení, sociální služby a zdravotnictví, bezpečnost a kriminalita.

V roce 2009 se pravidelně se scházely pracovní skupiny pod vedením lokálního konzultanta agentury Bc. Michala Kratochvíla. Byly vydefinovány hlavní potřeby, priority a nedostatky v místních romských komunitách s návrhy na možná řešení. V Broumově vznikl Strategický plán sociálního začleňování Města Broumova. Na jeho základě je zpracován projekt předkládaný ve výzvě ESF zaměřené na integraci vyloučených romských lokalit. Projekt byl v připomínkovém řízení vrácen k přepracování a doplnění. V současné době byl předložen na MPSV podruhé. V červnu letošního roku působnost Agentury v Broumově končí.

Žádné z měst v kraji se do výběru lokalit Agentury v roce 2011 nepřihlásilo. Zájem projevil Náchod, který počítá s přihlášením v příštím roce.

Tabulka č.2 Institucionální zajištění romské integrace na lokální úrovni

Přehled lokalit Agentury v kraji v roce 2010	Přehled obcí s rozšířenou působností, kde v roce 2010 působili romští poradci	Počet romských poradců a souhrnná výše jejich pracovního úvazku za rok 2010
Broumov	Broumov, Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Jaroměř, Kostelec nad Orlicí, Dobruška, Nový Bydžov, Vrchlabí, Trutnov	9 /2,0 pracovní úvazky

	Jaroměř, Nový Bydžov, Náchod	5 terénních pracovníků/ 5,0 úvazků
--	---------------------------------	---------------------------------------

Obce, ve kterých byla realizována terénní práce (TP) v roce 2010

Obec	Počet terénních pracovníků/ celé úvazky	Realizátor TP	Zdroj financování
Nový Bydžov	1	obec	Královéhradecký kraj
Náchod	2	obec	Královéhradecký kraj
Jaroměř	3	obec	Královéhradecký kraj
Kostelec nad Orlicí	2	obec	Královéhradecký kraj
Hradec Králové	1	obec	Rada vlády pro záležitosti romské menšiny
Broumov	2	Romodrom	Královéhradecký kraj
Rychnov nad Kněžnou	1	Romodrom	Královéhradecký kraj
Hradec Králové	4	Romodrom	Královéhradecký kraj

- *Občanská iniciativa Romů - klíčová romská občanská sdružení a charakter jejich činnosti (např. kulturní aktivity, politická činnost, medializace, poskytování sociálních služeb, atd.);*

Aktivní romská občanská sdružení	Působnost	Druh poskytované služby
Občanské sdružení Začít spolu	Broumov	Sociální služba, NZDM, iniciátor vzniku předškolní třídy pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, romské tradice a jazyk
Džas Dureder Dživipnaha	Broumov	Celoroční pravidelná sportovní činnost mládeže a osob se zdravotním postižením
Občanské sdružení Soužití - Jaroměř	Jaroměř	Sociální služba, NZDM, SAS, organizace festivalu Romfest
Romské komunitní centrum	Náchod	Kulturní aktivity, Romské komunitní centrum, Odpolední aktivity pro děti,

		doučování, spolupráce s DDM, plánují tábor a víkendové akce, vedoucí centra je pedagogický asistent na ZŠ, sdružuje několik občanských sdružení – Džas Lače, Se všemi, a další, která samostatně nefungují
Sdružení Romů v Náchodě	Náchod	V současnosti připravuje projekt na zaměstnanost Romů do OPLZZ
Občanské sdružení Romodrom	Rychnov nad Kněžnou, Broumov, Hradec Králové, Kostelec nad Orlicí	Terénní práce, 7 TP - sociální služba
Občanské sdružení ROS	Hořice	Organizace Festivalu romských souborů a skupin Bašavibend
Výbor pro odškodnění romského holocaustu v České republice	Hořice	Není aktivní
ROMOS – romské občanské sdružení	Hořice	Není aktivní
<i>LOVLO KHOSNO</i> – ukončilo činnost	Dobruška	Jednorázové akce, Mikulášská besídka,
Sdružení Přátel naší školy při ZŠ Opočenská	Dobruška	Aktivity podporující integraci žáků školy
O.s. Na podporu aktivit v Novém Bydžově – romská sekce	Nový Bydžov	Kulturní aktivity, organizace Romského dne, atd.
Otrajo	Nový Bydžov	k získání finančních prostředků pro udržení tradic pouze v jedné rodině

V několika městech jsou registrovaná další občanská sdružení Romů, ale ta nevyvíjejí žádnou činnost.

- *Účast Romů ve veřejné správě a ve výborech pro národnostní menšiny na úrovni kraje a obcí, zhodnocení vlivu jejich činnosti na situaci Romů.*

Komise pro národnostní menšiny na úrovni obce byla v roce 2010 v **Jaroměři**. Tato byla pro rok 2011 podle údajů z města kvůli nečinnosti zrušena a sloučena s komisí prevence kriminality pod novým názvem - Výbor pro bezpečnost.

Příslušníci romské komunity jsou v Jaroměři členy i v bytové komisi.

V **Náchodě, Novém Bydžově**, je terénní pracovnice členkou **sociální komise**.

V dalších obcích neexistují výbory ani komise pro národnostní menšiny.

- *Tvorba a realizace koncepcí cílených na romskou integraci; zohlednění potřeb Romů v ostatních strategiích kraje a obcí, zhodnocení jejich praktických dopadů na situaci Romů (tj. jsou tyto strategie skutečně v praxi naplňovány, pokud ano, vedou k naplnění potřeb romské menšiny v kraji, v obci?).*
- *Působení pracovních skupin zabývajících se zlepšením situace Romů na úrovni kraje a obcí, zhodnocení jejich vlivu na situaci Romů.*

Královéhradecký kraj má zřízen **Výbor pro lidská práva**, jehož předsedou je pan Rudolf Polák. Členy výboru jsou dále zástupce Svazu Němců, Ukrajinské iniciativy, Obce Slováků a další zástupci politických stran. Otázka sociálního vyloučení je více projednávána ve **Výboru sociálním**. Dále je na úrovni kraje zřízena **Komise specifické prevence** jako poradní orgán Rady královéhradeckého kraje, která projednává otázky preventivních aktivit primární i sekundární prevence. Členem této komise je i koordinátorka romských poradců.

Problematika sociálního vyloučení je zohledněna v **Koncepci prevence kriminality** Královéhradeckého kraje, ve **Strategii rozvoje sociálních služeb** a v **programovém prohlášení Rady Královéhradeckého kraje**. Na konci roku 2010 byla zastupitelstvem schválena **Strategie integrace sociálně vyloučených lokalit Královéhradeckého kraje na léta 2011 – 2016**.

Obce

V rámci procesu **komunitního plánování sociálních služeb** je problematika sociálního vyloučení řešena v Broumově, Novém Bydžově, Rychnově nad Kněžnou, Hradci Králové, Jaroměři. Problematika je také zohledněna v komunitních plánech těchto měst.

Pracovní skupiny pro prevenci kriminality jsou zřízeny v Broumově, Jaroměři, Náchodě, Novém Bydžově, Dvoře Králové nad Labem, Hradci Králové, Kostelci nad Orlicí.

3. SITUACE ROMŮ V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ³

Získávání empirických dat týkajících se příslušnosti dětí, žáků a studentů k romskému etniku v soustavě veřejného školství prostřednictvím statistických zjišťování by byla v rozporu s právním řádem České republiky. Pokud jde o obecněji pojatou kategorii dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním, konkrétní číselné údaje rovněž k dispozici nejsou (na rozdíl např. od počtů dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením) – evidence ve školních matrikách není realizována zejména z důvodu chybějící legální definice sociálního znevýhodnění. Do jisté míry mohou být údaje orientační povahy založeny na dílčích indikátorech, např. počtech žádostí v dotačních programech či přípravných tříd základních škol.

V rámci tříletého individuálního národního projektu bylo v Královéhradeckém kraji zřízeno tzv. **Centrum podpory inkluzivního vzdělávání** (dále CPIV) se sídlem Wonkova 1142, 500 02 Hradec Králové. Realizace projektu probíhá s podílem Institutu pedagogicko-psychologického poradenství (IPPP) a cílem projektu je působit ve prospěch

³ Zpracováno odborem školství

znevýhodněných romských dětí, žáků a studentů v kraji. Za tímto účelem navázalo CPIV spolupráci se základními školami z lokalit s vyšším počtem sociálně znevýhodněných žáků (zpravidla odpovídají tzv. vyloučeným lokalitám v kraji, tedy lokalitám s vyšším podílem sociálně znevýhodněných obyvatel) – v roce 2010 se jednalo o tyto spolupracující školy:

- Základní škola, Vrchlabí, Školní 1336
- Základní škola T. G. Masaryka Náchod, Bartoňova 1005
- Základní škola Gutha-Jarkovského Kostelec nad Orlicí
- Základní škola, Nový Bydžov, Karla IV. 209, okres Hradec Králové
- Masarykova základní škola, Broumov, Komenského 312, okres Náchod
- Základní škola a Mateřská škola Krčín
- Základní škola, Jičín, Husova 170
- Základní a Mateřská škola, Hradec Králové, Úprkova 1
- Základní škola, Trutnov, Komenského 399
- Základní škola, Dobruška, Pulická 378
- Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové, Jiráskovo nám. 1166
- Základní škola Na Habru Hořice
- Církevní základní škola Borohrádek

K překážkám zařazení sociálně znevýhodněných dětí do hlavního vzdělávacího proudu patří nedostatečné zvládnutí českého jazyka a vzájemné komunikace, nedostatečné sociální a sebeobslužné návyky, nízká úroveň znalostí a zkušeností potřebných pro školní výuku, příliš povolný postoj rodičů s malým důrazem na vzdělání, nevhodné sociální prostředí. V případě vzdělávacích institucí (škol, školských zařízení) narážejí projekty inkluzivního vzdělávání kromě výše zmíněných překážek rovněž na mínění rodičů sociálně neznevýhodněných dětí, kteří uplatňují odebrání svých dětí ze školy, do níž ve zvýšeném počtu docházejí děti se sociálním znevýhodněním. Tato skutečnost vzhledem povaze systému agregovaného normativního financování regionálního školství takovýto odliv dětí či žáků ohrožuje existenci dotčené školy.

Při krajském úřadě působila v roce 2010 **pracovní skupina na téma vzdělávání**, jež se podílela na **přípravě podkladů pro tvorbu Strategie** integrace obyvatel ve vyloučených lokalitách Královéhradeckého kraje. Členy této skupiny byly kromě zástupců krajského úřadu také pracovníci neziskových organizací působících v oblasti sociálního vyloučení a vedoucí pracovníci škol. Práce na tomto strategickém materiálu a navazujícím akčním plánu byly dokončeny. Strategie integrace sociálně vyloučených lokalit v Královéhradeckém kraji 2011 – 2016 byla v prosinci 2010 schválena Zastupitelstvem Královéhradeckého kraje. Jednou z prioritních oblastí pro naplňování vize strategie je oblast vzdělávání, jejichž hlavní cíl je zaměřen na zvyšování vzdělanosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit.

Od roku 2009 je MŠMT vyhlašován **rozvojový program „Na podporu škol, které realizují inkluzivní vzdělávání a vzdělávání dětí a žáků se sociokulturním znevýhodněním“**, jehož finanční prostředky umožňují posílení motivačních složek platů a mezd pedagogických pracovníků přímo se podílejících na vzdělávání dětí a žáků se sociálním znevýhodněním. V roce 2010 došlo oproti předchozímu roku k uvolnění podmínek programu zejména pro základní školy a krajskému úřadu předloženo **celkem 7 žádostí**, které byly postoupeny MŠMT, a na jejich základě byla žádajícím školám poskytnuta dotace **v celkové výši 1 851 000 Kč**.

Školy podpořené v rámci rozvojového programu MŠMT na podporu škol, které realizují inkluzivní vzdělávání a vzdělávání žáků se sociokulturním znevýhodněním v roce 2010⁴

Název školy	Výše podpory (Kč)
ZŠ a MŠ Vysoké Veselí, okr. Jičín	40 000
ZŠ Trutnov, V Domcích	339 000
MŠ Náchod, Vítkova 304	36 000
MŠ Žacléř, B. Němcové 373	60 000
Masarykova ZŠ, Broumov	872 000
ZŠ a MŠ Chomutice	250 000
ZŠ Nový Hrádek, okr. Náchod	254 000

Na podzim roku 2009 byl nově Zastupitelstvem **Královéhradeckého kraje** pro rok 2010 schválen **dotační program SMR022010 Akce pro děti a mládež ve volném čase**. Program je přednostně určen pro pořádání akcí v rámci zlepšování sociokulturních podmínek v místě působení žadatele a na akce celokrajského charakteru. Zaměření programu je sice širší, nicméně lze jej vztáhnout na sociálně znevýhodněné. Další programy ve kterých žádají organizace Romů jsou **program na podporu a rozvoj profesionálních i neprofesionálních kulturních aktivit**, a dotační oblast **volnočasové aktivity a sport**.

Mimoškolní aktivity pro Romy financované Královéhradeckým krajem

	Organizace	Výše podpory (Kč)	Aktivita
Romské občanské sdružení	Džas dureder dživipnaha, Broumov	20 000 Kč	Celoroční pravidelná sportovní činnost mládeže a osob se zdravotním postižením
Romské občanské sdružení	Džas dureder dživipnaha, Broumov	15 000 Kč	Pořádání masových tělovýchovných a sportovních akcí typu "sport pro všechny"
	TJ Rasošky - Josefov	30 000 Kč	Celoroční pravidelná sportovní činnost mládeže a osob se zdravotním postižením
	Občanské sdružení Na podporu aktivit v NB	10 000 Kč	Celoroční činnost ve volném čase dětí a mládeže
	Pionýrská skupina Za Vodou Josefov	podíl z 30 000 Kč (jeden běh tábora uspořádán pro romské děti)	Celoroční činnost ve volném čase dětí a mládeže

A. Oblast včasné péče a předškolní výchovy

⁴ <http://www.msmt.cz/socialni-programy/vysledky-dotacniho-vyberoveho-rizeni-rozvojoveho-programu-1>, cit. 13. 9. 2010. V roce 2010 bylo rozděleno v tomto programu 40 mil. korun v celé ČR.

Předškolní vzdělávání je na základě ustanovení školského zákona (§ 123 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb.) v posledním ročníku před zahájením povinné školní docházky bezplatné. Pro využívání možnosti předškolního vzdělávání v mateřských školách sociálně znevýhodněnými dětmi je přitom určující, že docházka do mateřské školy není povinná. Kromě toho v případě dětí se sociálním znevýhodněním existuje možnost snížení či úplného prominutí úplaty (§ 123 odst. 4 školského zákona a § 6 odst. 5 vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů).

Vzhledem k demografickému vývoji (roste počet dětí dostavujících se k zápisu do mateřských škol) a kapacitám mateřských škol, které tomuto trendu nedostačují, se komplikuje přístup dětí nejen ze sociálně znevýhodněného prostředí k předškolnímu vzdělávání. Je ovšem zapotřebí zdůraznit, že na vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky má dítě ze zákona právní nárok a v případě, že kapacita mateřské školy neumožňuje přijetí dítěte, je obec, v níž má dítě trvalý pobyt, povinna zajistit přijetí dítěte do jiné mateřské školy, byť i zřizované jinou obcí. Řešení kapacity mateřských škol a její dostupnosti pro děti s trvalým bydlištěm v obci je v kompetenci zřizovatelů (obcí) a nejedná se o problém pouze dětí se sociálním znevýhodněním.

I v případě, že dítě se sociálním znevýhodněním do mateřské školy nastoupí, dochází často k předčasnému ukončení jeho předškolního vzdělávání – rozhodnutím ředitele mateřské školy z důvodu nehrazení zejména úhrady stravného ze strany rodičů (§ 35 školského zákona), ale také na základě rozhodnutí rodičů, a to nejen z důvodu finanční náročnosti, nýbrž též zásadních problémů s organizací vzdělávání a pravidelným plněním povinností (ranní vstávání, (ne)omluvené absence). Rodiče např. přihlašují své děti do mateřské školy v jiné obci i přesto, že mateřská škola v místě bydliště má volnou kapacitu – důvodem je vyhnout se přísnějšímu režimu docházení do školy. Ze všech těchto důvodů je obtížné alespoň přibližně určit průměrný podíl sociálně znevýhodněných dětí v mateřských školách. Na základě žádostí o dotaci z výše zmíněného rozvojového programu MŠMT na podporu inkluzivního vzdělávání lze říci, že podíl může dosahovat téměř 20 %, na druhou stranu v případě mateřských škol s malým počtem dětí odchod jediného dítěte může znamenat změnu podílu v násobcích procent.

Specifickým nástrojem pro zařazování dětí se sociálním znevýhodněním do hlavního vzdělávacího proudu jsou **přípravné třídy při základních školách**, v nichž je vzdělávání realizováno podle rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání – možnost využití tohoto nástroje je však omezena (§47 školského zákona, § 7 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů) a zřízení takové třídy podléhá souhlasu krajského úřadu z důvodu finanční náročnosti. Rodiče však zájem o zařazení dítěte do přípravné třídy většinou nemají a i v případě zařazení zůstává problém častých absencí. Ty děti, které přípravné ročníky navštěvují jsou daleko lépe připraveni na zahájení školní docházky.

Seznam škol zřizujících přípravné ročníky	Počet přípravných tříd	Počet žáků k 30.9.2010
Mateřská škola, Speciální základní škola a Praktická škola, Hradec Králové	1	12
Základní škola a Mateřská škola J. Zemana, Náchod, Jiráskova 461	1	8
Základní škola Nová Paka, Komenského 555	1	15
Základní škola Nová Paka, Husitská 1695,	1	13

okres Jičín		
Masarykova základní škola, Broumov, Komenského 392, okres Náchod	1	12
Základní škola praktická, Jaroměř, Komenského 392	1	9
Základní škola, Trutnov, V Domcích 488	1	12

Zjišťování předpokladů pro školní docházku, psychologická a speciálně pedagogická diagnostika školní zralosti, problémy dětí v adaptaci a s výchovnými problémy, poradenské nebo terapeutické vedení rodin v případech problémů, poradenské konzultace a krátkodobé poradenské vedení zákonných zástupců dětí s poskytovanou individuální nebo skupinovou diagnostickou a intervenční péčí poradny, poradenské konzultace a doporučení pedagogickým pracovníků vzdělávajícím tyto děti jsou poskytovány v souladu s přílohou č. 1 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v pedagogicko-psychologických poradnách.

B. Základní vzdělávání

V období od 15. ledna do 15. února 2010 se zápisu do základních škol v Královéhradeckém kraji zúčastnilo celkem 6 263 dětí, z nichž 5 319 jich bylo k 28. únoru zapsáno a přijato k základnímu vzdělávání ve školách v Královéhradeckém kraji.

Mezi veřejností se v poslední době šíří informace, že do běžných základních škol jsou děti se sociálním znevýhodněním (respektive tzv. „problematické děti“) přijímány pouze na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny, a proto většina dětí končí ve speciálních školách, respektive základních školách praktických. Jedná se o nepřesnou interpretaci skutečnosti.

Přijetí do spádové základní školy je zákonným právem dítěte, pokud to umožňuje kapacita školy. Vyšetření a doporučení pedagogicko-psychologickou poradnou je ovšem nutné v případě dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami – míru těchto potřeb a úroveň opatření k jejich uspokojování může určit pouze školské poradenské zařízení. Dle příslušného ustanovení školského zákona (§ 16 odst. 1) je přitom za dítě se speciálními vzdělávacími potřebami považováno i dítě se sociálním znevýhodněním.

Přestup žáka do jiné, tedy i speciální školy je možný pouze na žádost zákonného zástupce. Převedení žáka do vzdělávacího programu základního vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením (tedy včetně rámcového vzdělávacího programu pro žáky s lehkým mentálním postižením v základních školách praktických) nebo do vzdělávacího programu základní školy speciální je možné pouze za současného splnění těchto podmínek:

- písemné doporučení školského poradenského zařízení,
- písemný souhlas zákonného zástupce dítěte.

Rodiče sociálně znevýhodněných dětí s převedením dítěte do speciální školy či vzdělávacího programu musí souhlasit, bez jejich souhlasu realizace není možná (kompetence kontrolovat oprávněnost zařazení dětí do speciálních škol a vzdělávacích programů přísluší České školní inspekci). Naopak rodiče „neromských“ dětí často odmítají převedení jejich dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do speciální školy, neboť se bojí vyššího procentuálního zastoupení romských spolužáků. Zásadním prvkem podobně jako v případě mateřských škol je tedy přístup rodičů.

Možnosti inkluzivního vzdělávání nejen sociálně znevýhodněných dětí naráží v kraji na několik překážek. Především malé základní školy nemají personální, ekonomické ani časové podmínky pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb těchto

žáků – v Královéhradeckém kraji je přitom více než 40 % základních škol tzv. málotřídních (jde o školy s ročníky pouze 1. stupně, vzdělávající běžně děti z více ročníků v jedné třídě).

Základní školy s vyšším podílem sociálně znevýhodněných žáků se obvykle nacházejí ve spádové oblasti vyloučených lokalit. Co se výše podílu těchto žáků týče, lze na základě žádostí základních škol o dotaci z rozvojového programu MŠMT na podporu inkluzivního vzdělávání usoudit, že tento podíl je školu od školy a lokalitu od lokality značně odlišný a může dosahovat až 40 %. **Za příklad dobré praxe** lze v této souvislosti uvést Masarykovu základní školu, Broumov, Komenského 312, okres Náchod, která dlouhodobě dosahuje výborných výsledků v inkluzivním vzdělávání prostřednictvím širokého spektra nástrojů – při škole je zřízen přípravný ročník, škola realizuje programy integrace romské komunity, spolupracuje s občanským sdružením Začít spolu, umožňuje přípravu na výuku v době mimo vyučování, disponuje širokou nabídkou mimoškolních aktivit a nabízí reintegrace žáků ze speciálních škol do hlavního vzdělávacího proudu.

Na 13 školách v Královéhradeckém kraji v roce 2010 působilo celkem **18 asistentů pedagoga pro děti a žáky se sociálním znevýhodněním**, jejichž financování bylo zajištěno z prostředků rozvojového programu MŠMT „Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním“. Z pohledu škol v důsledku pravidel financování ze státního rozpočtu (finanční rok je shodný s kalendářním) minimálně čtvrt roku školy financují tyto asistenty ze svého rozpočtu. Vzhledem ke každoročnímu růstu počtu žádostí v rámci celé České republiky dochází pak pravidelně ke **krácení požadované částky ze strany MŠMT** – v roce 2010 to bylo o cca 24 %.

Počet asistentů pedagoga na MŠ	Počet asistentů pedagoga na ZŠ	Počet asistentů pedagoga na SŠ	Výše schválené dotace ze strany MŠMT na rok 2010 ⁵	Výše dotační podpory programu ze strany kraje
0*	18	0*	3 089 093	0

* 3 AP při ZŠ působí i při MŠ a ZŠ

V Královéhradeckém kraji se v poslední době zvyšuje počet zájemců z řad dospělých, o **doplnění základního vzdělání**. Pro tyto účely kraj v roce 2010 na základě rozvahy finančně podporoval jednu základní školu (Základní škola Boženy Němcové Jaroměř, Husovo náměstí 352, okres Náchod) při pořádání kurzů k získání základního vzdělání. V roce 2010 tento kurz absolvovali **3 zájemci**.

MŠMT - Program na podporu integrace romské komunity

Uvedené organizace čerpají finanční prostředky na aktivity spojené se vzděláváním svých klientů, využívajících služeb nízkoprahového klubu pro děti a mládež. Jedná se o doučování dětí v NZDM, nebo přímo v rodinách klientů a projekty založené na spolupráci se školou a učiteli.

Organizace	Název projektu	Výše podpory (Kč)
Salinger	Komunitní centrum Amaro Phurd - Pražská	234 000
Soužití	Smajlík 2010	244 000
Dokořán	Cesta za poznáním	194 000
Milíčův dům	Chytré sovičky	274 000

C. Sekundární vzdělávání

Informace o počtech žáků se sociálním znevýhodněním na středních školách jsou založeny především na žádostech o dotaci z rozvojového programu MŠMT „**Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol**“. O finanční prostředky z tohoto programu žádají přímo konkrétní žáci prostřednictvím škol.

Počet žádostí o podporu	Počet podpořených SŠ	Počet podpořených studentů za rok 2010	Finanční prostředky (Kč)
leden – červen 2010	25	75	435 800
září – prosinec 2010	21	78	370 000

D. Terciární vzdělávání

Na vyšších odborných školách v Královéhradeckém kraji nestudovali v roce 2010 žádní studenti, kteří se přihlásili k romské národnosti. Ve výkazech o VOŠ se romští studenti ani studenti jiných národností nevykazují.

Základním předpokladem pro motivaci žáků a studentů ke studiu je podpora rodiny, která pokládá jako jednu z priorit právě vzdělání. Pokud tedy rodina v tomto směru žáka (popř. studenta) dlouhodobě podporuje, může ho postupně motivovat až pro terciární vzdělávání na některé z vysokých škol.

4. SITUACE ROMŮ V OBLASTI ZAMĚSTNANOSTI

- *Míra nezaměstnanosti v kraji, orientační odhad specifické míry nezaměstnanosti Romů.*
- *Zhodnocení pozice Romů na trhu práce v kraji - přístup k pracovním místům a identifikace bariér, které jim brání úspěšně se uplatnit na trhu práce.*

Odhad míry nezaměstnanosti osob v sociálně vyloučených lokalitách se pohybuje podle sdělení pracovníků obcí a terénních pracovníků mezi **60 – 95 %**. V kraji jsou výrazné regionální rozdíly. Nejhuře postiženy jsou příhraniční oblasti, např. Broumovsko.

V sociálně vyloučených lokalitách žijí lidé ekonomicky neaktivní, ale velká část těchto osob je v jiném ekonomickém postavení, než nezaměstnaný. Velký počet osob v produktivním věku jsou invalidní důchodci, částeční i úplní, další početná skupina jsou ženy v domácnosti

s malými dětmi⁶ Velký počet invalidních důchodců je bez nároku na výplatu z důvodu neodpracovaných potřebných let. Vysoký počet osob je sankčně vyřazeno z evidence úřadu práce z důvodu zpřísnění sankčních opatření pro neplnění povinností vyplývajících z evidence na úřadu práce. Nezaměstnanost, nízké a nepravidelné příjmy a nízká finanční gramotnost s sebou přináší riziko zadlužování cílové skupiny, což může vést až ke ztrátě schopností vzniklý dluh splácet a dochází k předlužení. Problém s hospodařením s penězi a potřebu pomoci s financemi uvedla v průzkumu potřeb většina dotazovaných.

Mezi vnější překážky patří zejména vžitě předsudky zaměstnavatelů vůči zaměstnávání Romů. Další překážkou se jeví být systém sociálních dávek a výše minimální mzdy, která nemotivuje mladé osoby bez vzdělání k aktivnímu hledání legální práce. Pro mladistvé bez vzdělání je finančně výhodnější se zaregistrovat na úřad práce. Po dobu evidence zde mají osoby možnost si přivydělávat na brigádách na dohody o provedení práce, dohody o pracovní činnosti i na základě pracovních smluv maximálně do výše poloviny minimální mzdy (v roce 2010: 4 000,- Kč hrubé mzdy). Navíc tyto životní strategie jsou mezigeneračně předávány a část mladých lidí nevidí výhody v dalším studiu.

V roce 2011 po změně v systému sociálních dávek předpokládáme změnu.

Mezi překážky vycházející z vnitřního prostředí patří vysoká zadluženost jednotlivých osob a rodin. Osobám, na které je uvalena exekuce, se nevyplatí legálně pracovat, protože je jim stejně většina mzdy zabavena na umoření dluhu. Pokud jsou jim zabaveny sociální dávky, dluh je splácen také a ještě mají předlužené osoby čas na jiné formy obživy. Další identifikované překážky jsou nízká, mnohdy žádná kvalifikace, neuspokojivý zdravotní stav, orientace sociálně vyloučených na přítomnost, špatné pracovní návyky a nízká vůle a schopnost si hledat práci, nízká schopnost mobility za prací do jiného místa. V některých SVL jsou rozšířené různé nelegální zdroje obživy a jiné alternativní přivýdělků, jako je sběratelství starého železa.

- *Využívání nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti ke zlepšení situace Romů na trhu práce a zhodnocení jejich efektivity s ohledem na specifické potřeby Romů (např. účast znevýhodněných Romů v rekvalifikačních kurzech, ve společensky účelných pracovních místech, veřejně prospěšných prací, atd. a vliv těchto programů na zaměstnatelnost a zaměstnanost Romů).*

Veřejně prospěšné práce realizují všechny obce s rozšířenou působností, stejně tak i veřejnou službu. Většinou jsou přínosem pro cílovou skupinu. Určité procento osob nikdy nepracovalo a ani nemá chuť se jakkoliv do pracovního procesu zařadit. Někteří nemohou najít práci ani po rekvalifikacích a s velkým pracovním nasazením.

Informace z úřadů práce nelze získat, žadatelé a uchazeči o zaměstnání se neevidují podle národnosti.

V kraji realizuje **veřejnou službu** 40 obcí⁷. Mezi hlavní **pozitiva organizování VS** pro obec patří možnost rozlišení osob, kteří chtějí pracovat a kteří ne. VS má také pozitivní dopad na osoby v hmotné nouzi, které dlouhodobě nemohly najít pracovní uplatnění a které jsou tímto způsobem motivovány k získání a udržení pracovních schopností a dovedností a

⁶ Průzkum potřeb v sociálně vyloučených lokalitách Královéhradeckého kraje, Etnologický ústav AVČR, 2010, str. 88, 89

⁷ Analýza Vyhodnocení aplikace veřejné služby, MPSV 2010, [http://www.mpsv.cz/files/clanky/8655/21042010.pdf], cit. 13. 8. 2010

pozitivní vnímání a utváření postojů ostatních obyvatel obce. Práce vykonávané pro město mají pozitivní vliv na příjemnější prostředí v obci.

Pro realizaci VS však vyplývají pro obce i *některá negativa*. Obce postrádají pracovníka, který by VS v obci organizoval, pro obec (a zvláště pro malé obce) je realizace VS administrativně, finančně a organizačně náročná. V kraji například město Jičín realizuje VS pro 51 obcí ve svém spádovém území. Pokud však osoba nevykonává VS v místě svého bydliště, je pro ni značně finančně náročné dojíždět do jiného místa a zachování výše příspěvku na živobytí někdy nekompenzuje náklady na dojíždění.

I v případě, že obce realizují VS, zmiňují některá negativa, z nichž hlavní je administrativní náročnost, personální a finanční zatížení obce (např. nespolehlivost některých osob vykonávajících VS a nutnost jejich neustálé kontroly, nutnost opatření ochranných pomůcek, jejich proškolení a úhrada pojistného za tyto osoby.

- *Realizace jiných programů na podporu zaměstnanosti Romů a jejich poskytovatelé (např. činnost NNO, místní samosprávy, zhodnocení jejich vlivu na situaci Romů na trhu práce);*

Rychnov nad Kněžnou – Helpion, občanské sdružení, spolupráce s Mě. Úřadem na realizaci veřejné služby (14 osob) – program „Pracovat chci a nemám kde“.

- *Zkušenosti s využíváním veřejné služby v kraji – zkušenosti poskytovatelů, zhodnocení její dostupnosti pro romské příjemce pomoci v hmotné nouzi, identifikace základních bariér, které brání efektivnímu využití tohoto nástroje v praxi.*

Veřejnou službu realizují téměř všechna obce s rozšířenou působností v kraji. V krajském městě v Hradci Králové veřejná služba není realizována. S tímto institutem jsou po nesnázích při zavádění nyní veskrze dobré zkušenosti.

- *Využití sociální ekonomiky při řešení situace nezaměstnaných Romů v kraji a zhodnocení jejího vlivu na zlepšení jejich pozice na trhu práce.*

Firmy realizující sociální ekonomiku v kraji zaměřené na cílovou skupinu sociálně vyloučených zde nejsou.

- *Výskyt diskriminace na trhu práce a způsoby jejího řešení (činnost ÚP v této oblasti, inspektorátu práce, popř. dostupnost jiného poskytovatele antidiskriminačního servisu ze strany NNO).*

V kraji není NNO, která by se cíleně zabývala antidiskriminačním servisem. Je zavedená síť občanských poraden (odborné sociální poradenství) v okresních městech, které v případě potřeby mohou řešit i tyto případy. Je možné, že někteří zaměstnavatelé odmítají přijmout romské uchazeče o práci, ale odmítají je způsobem, který vyloučí případnou žalobu pro rasovou diskriminaci. Pole manipulace v této oblasti je široké.

V oblasti zaměstnanosti se také velmi angažují terénní pracovníci, kteří individuálně pracují se svými klienty. Všem osobám jsou k dispozici nástroje aktivní politiky zaměstnanosti.

5. SITUACE ROMŮ V OBLASTI BYDLENÍ

Žádná obec v kraji nedisponuje byty ve svém vlastnictví, které by byly vyčleněny pouze pro sociálně vyloučené osoby. V současné době lze vysledovat trend prodeje velké části

obecních bytů soukromým vlastníkům. Budování sociálních bytů či ubytoven zatím není v prioritách a ani finančních možnostech měst bez získání případných investičních dotací.

Řada nájemních domů (bytů) v SVL byla městy odprodána soukromým vlastníkům, kteří byty nadále pronajímají, nečastěji opět Romům. Zde se však setkáváme s trendem nadstandardního zvyšování nájemného nad místně obvyklou výší, kdy se majitelé snaží z obyvatel objektů, kterým převážně náklady na bydlení kompenzuje stát sociálními dávkami, maximálně vytěžit. Získání bydlení v jiné lokalitě a přestěhování se ze SVL je spíše výjimkou.

Při ztrátě bydlení obyvatelé SVL situaci řeší nejčastěji dočasným sestěhováním ke svým příbuzným, než najdou jiného pronajímatele, u kterého nemají pohledávky. Dochází však i k pronájmu části rodinného domu v osobním vlastnictví Romů za účelem získání financí za bydlení, provádějí se i nelegální stavební úpravy k rozšíření prostor k bydlení. Azylovým bydlením řeší situaci jenom minimum Romů - jedná se buď o jednotlivce, kteří nemají rodinné zázemí, případně o matky s dětmi, které takto dočasně vyřeší situaci, aby jejich děti nemusely být umístěny do ústavu. Nabídka soukromých ubytoven se ve většině případů také netýká rodin s dětmi.

Mezi **příčiny bydlení sociálně vyloučených osob v nevyhovujících sociálních a hygienických podmínkách**, které *vycházejí z chování obyvatel SVL* patří ztráta původního bydlení z důvodu zadlužení a nesplácení dluhu na nájmu. Dále neplacení, nebo nepravdělné placení služeb bydlení (voda, elektrika, plyn, odvoz odpadů) a z toho důvodu zamezení přístupu k těmto službám, sestěhování příbuzných z důvodu ztráty bydlení do jednoho bytu, poškozování bytu špatným užíváním a přeplněnost bytů, u bytů (domů) ve vlastnictví uživatelů je nedostatek prostředků na opravy či přístavby.

Mezi příčiny bydlení sociálně vyloučených osob v nevyhovujících sociálních a hygienických podmínkách, které *vycházejí z vnějšího prostředí*, patří nízká možnost přestěhování do jiného bytu z důvodu posuzování zájemců o pronájem podle všeobecných stereotypů. Pronajímatel byt pronajímá v nevyhovujícím stavu a odmítá jej opravit, pronajímatel odmítá investovat do bytu dlužníka na nájemném.

V některých obcích je využíván **institut zvláštního příjemce**, ale není to rozšířený způsob úhrad nákladů za nájemné, nevede rodiny k zodpovědnosti a samostatnosti, i když v některých případech je lepší zvolit tento způsob platby sociálních dávek a města i klienti k tomu přistupují.

V této oblasti mohou, a často se tak děje, významně přispět **terénní pracovníci**, kteří pomáhají klientům, v případě, že již mají dluh vzniklý z neplnění povinností spojených s bydlením, s řešením situace (například sepsáním splátkových kalendářů). Vedou klienty k zodpovědnosti za své bydlení, pomáhají s rodinným rozpočtem a vysvětlují nutnost pravidelných plateb za nájem a energie. Pomáhají vyjednávat s dodavateli služeb (elektrická energie, voda, plyn), pokud dojde k zamezení přístupu k těmto službám pro vzniklý dluh.

6. SITUACE ROMŮ V SOCIÁLNÍ OBLASTI:

- *Tvorba a implementace střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb na úrovni kraje a obcí, zhodnocení do jaké míry jsou v nich zohledněny potřeby vyloučených Romů a do jaké míry jsou tyto plány skutečně naplňovány v praxi.*

Tabulka č. 6 Existence střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb na úrovni krajů a obcí

Kraj	Tvorba/realizace plánu na úrovni kraje	Počet obcí se střednědobými plány rozvoje sociálních služeb	Dotiční podpora sociálních služeb/programů pro vyloučené Romy krajem

- *Hodnocení dostupnosti sociálních služeb pro sociálně vyloučené Romy a identifikace bariér, které brání Romům služby využívat.*

Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit využívají v největší míře **služby sociální prevence**. Jde především o **nízkoprahové kluby pro děti a mládež (NZDM) a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (SAS) a terénní programy (TP)**. Dostupnost těchto služeb v Královéhradeckém kraji ve vztahu k vyloučeným lokalitám není rovnoměrná. Především není dostupnost zmíněných služeb v menších městech a **na venkově**, kde se nacházejí malé, ale o to více izolované vyloučené lokality. Většina dotazovaných osob v SVL (85%) v průzkumu potřeb uvedla, že není v kontaktu s žádnou neziskovou organizací.⁸ Z průzkumu potřeb obyvatel SVL vyplývá potřeba zacílení služeb komplexně na celou rodinu a provázanost terénní práce na následné služby a další nástroje integrace. Dospělí nejsou cílovou skupinou nízkoprahových klubů pro děti a mládež a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi nejsou v kraji dostatečně pokryty.

Oblastí sociálních služeb se podrobněji zabývá Plán rozvoje sociálních služeb v Královéhradeckém kraji.

Tabulka č.7 Přehled sociálních služeb registrovaných dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v kraji.

Název poskytovatele	Druh služby	Působnost (tj., kde je poskytována)
Salinger,o.s., Oblastní charita Jičín, Od 5 k 10,o.s., Dokořán, o.s., Riaps, Začít spolu, o.s., Soužití, o.s., Diakonie ČCE, Město Nové Město nad Metují, Duha o.p.s.	NZDM	Hradec Králové, Jičín, Rychnov nad Kněžnou, Náchod, Trutnov, Broumov, Dvůr Králové nad Labem, Jaroměř, Nové Město nad Metují, Nový Bydžov
Salinger, o.s., Soužití, o.s.	SAS	Hradec Králové, Jaroměř-Josefov a v terénní formě v oblasti Královéhradecka, Kostelecka.
Romodrom, o.s.	Terénní služby	Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Broumov

⁸ Průzkum potřeb v sociálně vyloučených lokalitách Královéhradeckého kraje, Etnologický ústav AVČR, 2010, str. 93

Tabulka č.8 Přehled sociálních programů a aktivit, které nefungují v režimu sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 SB. , o sociálních službách.

Viz tabulka na str. 7.

7. SITUACE ROMŮ V OBLASTI ZDRAVÍ

Skupina osob žijících v SVL vykazuje horší zdravotní stav ve srovnání s majoritním obyvatelstvem, přitom zdraví je důležité i z hlediska jejich sociálního začleňování, protože podmiňuje např. jejich ekonomickou nezávislost a participaci na trhu práce.

Příčiny horšího zdravotního stavu jsou: nezdravý životní styl a životospráva, špatné stravovací návyky, závislost na tabáku, alkohol, pojetí zdraví a náhled na nemoc, nedocení prevence. Pokud Romové pracují, často vykonávají fyzicky těžkou nekvalifikovanou práci. Další příčinou je špatný stavebně technický stav obydlí a nízký hygienický standard.

Společná sociální zařízení chybějící koupelny a sdílení malých prostor větším počtem lidí přispívají šíření infekčních chorob, hlavně hepatitidy typu A. Vysoká nemocnost u dětí snižuje jejich školní úspěšnost, dlouhodobé a opakované pracovní neschopnosti vedou k problémům Romů v zaměstnání a někdy i k ukončení pracovního poměru.

Častým problémem jsou dluhy na zdravotním pojištění, které se nezřídka dostávají do stadia exekuce. Většinou vznikají v období, kdy osoba ukončila dobrovolně nebo byla vyřazena z evidence úřadu práce a zároveň nemá zaměstnání. Příčinou dluhu bývá často i neinformovanost o tom, že přispívat do fondu zdravotního pojištění je ze zákona povinné. Dalším problémem rozšířeným v posledních letech jsou nekalé praxe některých zdravotních pojišťoven, kdy za účelem získání nových klientů jim dealeři nabízejí finanční poukázky. Tyto pojišťovny pak často nemají uzavřené smlouvy s lékaři o úhradě poskytnutých zdravotnických úkonů.

Dostupnost programu zdravotně sociální pomoc

V kraji není realizován speciální program. Terénní pracovníci Romodromu (viz. tabulka na str. 6) absolvovali všichni v loňském roce akreditovaný kurz zdravotně sociálních pracovníků, realizovaný občanským sdružením Centrom.

8. SITUACE ROMŮ V OBLASTI BEZPEČNOSTI

8.1 Extremismus

V teritoriu Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje nepůsobí žádné velké organizace s pravicovým či levicovým extremistickým zaměřením, jedná se o menší skupiny osob, které sympatizují s krajně pravicovým hnutím Národního odporu či Autonomními nacionalisty.

V kraji existují menší skupiny osob hlásící se k levicově zaměřeným hnutím, ať je to Československá antifašistická federace či hnutí ANTIFA. Naproti tomu v teritoriu Krajského

ředitelství policie Východočeského kraje působí čtyři organizace Dělnické strany, tři místní a jedna krajská, dále pak je to Místní organizace Národní strany. Tyto organizace působí v Hradci Králové, Náchodě, Rychnově nad Kněžnou a Trutnově.

V loňském roce se konal předvolební meeting Dělnické strany v Náchodě.

8.2. Kriminalita a další rizikové formy chování spojené se životem v sociálně vyloučeném prostředí

- *Přehled o struktuře a vývoji kriminality na území sociálně vyloučených romských lokalit.*
Z odhadů vyplývá⁹, že nejvíce rozšířenou byla majetková trestná činnost, černé odběry elektřiny, ignorování alternativních trestů či úvěrové podvody a další hospodářská kriminalita. Dále pak se jedná o nedbalostní dopravní nehody, výtržnictví, domácí násilí, vydírání a porušování domovní svobody. Rozšířeným a bohužel nedostatečně podchyceným trestným činem v sociálně vyloučených lokalitách byla i lichva. Pokud se jedná o sociálně patologické jevy, jedná se především o toxikomanií, alkoholismus, gamblerství či prostituci. Jako zásadní problém lze identifikovat nedostatečnou síť služeb v oblasti prevence kriminality, poradenství a krizové intervence.
- *Působení Policie ČR při řešení kriminality a dalších rizikových forem chování, její spolupráce s ostatními subjekty na lokální úrovni (např. činnost pracovních skupin, uzavírání koordinačních dohod, zapojení policie do tvorby strategických dokumentů zaměřených na prevenci rizikových forem chování a dostupnost programů k jejich řešení), zhodnocení vlivu realizovaných postupů na každodenní život Romů.*

Existence koncepcí prevence kriminality na úrovni kraje a obcí

Na úrovni všech obcí s rozšířenou působností fungují pracovní skupiny, které se zabývají prevencí kriminality. Do krajského programu prevence kriminality financovaného MVČR se aktivně zapojují města Hradec Králové, Jaroměř, Nový Bydžov, Rychnov nad Kněžnou, Kostelec nad Orlicí, Broumov, Nové město nad Metují, Náchod. Tyto obce mají také zpracovány koncepce prevence kriminality. Kromě těchto měst s rozšířenou působností má koncepci prevence kriminality také obec Smiřice.

- *Spolupráce krajských koordinátorů pro romské záležitosti se styčným důstojníkem pro menšiny, přehled aktivit realizovaných ve vzájemné spolupráci v roce 2010.*

Koordinátorka se styčným důstojníkem spolupracuje, je s ním v pravidelném kontaktu, zve ho na porady s pracovníky obcí.

- *Dostupnost programu asistence pro jednání s policií a dalšími úřady (bývalých policejních asistentů).*

Tento program v kraji nefunguje. O zřízení této pracovní pozice uvažují v Novém Bydžově.

---

⁹ V rámci Královéhradeckého kraje nejsou k dispozici přesné informace o vývoji kriminality spojené se životem v sociálně vyloučených lokalitách. Uvedené údaje jsou získané z kvalifikovaných odhadů obvodních oddělení a Služby kriminální policie a vyšetřování Územních odborů Policie ČR, v jejichž teritoriu se sociálně vyloučené lokality nacházejí. Nelze tedy přesně statisticky stanovit vývoj kriminality v těchto sociálně vyloučených lokalitách.

- *Dostupnost programu romský mentor.*

Tabulka č. 12 Dostupnost programu romský mentor v kraji

Poskytovatel	Počet romských mentorů	Působnost (lokality, kde působí)
Sdružení pro probaci a mediaci v justici	2	Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou

Probační a mediační služba si program chválí, má s ním dobré zkušenosti. V současné době byl podpořen projekt předložený Sdružením pro probaci a mediaci v justici, který zajišťuje další finanční prostředky pro pokračování činnosti romských mentorů.

- *Zapojení krajského koordinátora do oblasti prevence kriminality a vzniku rizikových forem chování (např. při tvorbě strategií prevence kriminality, účast v pracovních skupinách zaměřených na tuto).*

Krajská koordinátorka má v náplni práce také koordinaci oblasti prevence kriminality v kraji a je tajemnicí a členkou Komise specifické prevence rady Královéhradeckého kraje. Má za úkol zpracování, naplňování a vyhodnocování Koncepce prevence kriminality Královéhradeckého kraje.

- *Role krajského koordinátora při řešení problému užívání drog ze strany romských uživatelů, zhodnocení spolupráce s krajským protidrogovým koordinátorem.*

Krajská koordinátorka úzce spolupracuje s protidrogovou koordinátorkou na úrovni kraje. Která je také členkou Komise specifické prevence. Dále spolupracuje i s metodičkou primární prevence na odboru školství.

- *Zhodnocení dostupnosti vhodných programů primární, sekundární a terciární prevence pro uživatele návykových látek z vyloučených romských lokalit.*

V kraji působí občanské sdružení Laxus, které pokrývá Královéhradecký kraj s terénními programy. Klienty podle národnosti neevidují. Romští uživatelé drog se do programů zapojují jen okrajově. V loňském roce navázal Laxus spolupráci s Romodromem, při řešení situace v lokalitě v Rychnově nad Kněžnou. K-centrum funguje v Hradci Králové (Laxus) a v Trutnově (Riaps), i tyto ambulantní služby navštěvují romští uživatelé drog málo.

V roce 2010 se Lxus intenzivně věnoval romské problematice. Došlo k navázání spolupráce Terénního programu s Magistrátem města Hradec Králové při hledání možných variant terénní práce v oblasti Romské problematiky. Společně s terénní pracovníci odboru sociálních věcí a zdravotnictví byly vytipovány lokality, ve kterých byly uskutečněny společné služby v terénu. Během těchto služeb docházelo k distribuci propagačních materiálů jak v tištěné tak ústní podobě. Informace o službách pro uživatele drog obdrželo 52 osob z vytipovaných lokalit. I přesto, že se tímto způsobem nepodařilo nakontaktovat nové klienty, tato aktivita byla vnímána velmi pozitivně.

Od roku 2002 je zaznamenán úbytek kontaktů s Romskou populací, zřejmě v souvislosti s úbytkem heroinu na trhu drogové scény. Tento trend i nadále pokračuje, v roce 2008 bylo z celkového počtu 217 klientů pouze 20 osob Romů (16 mužů, 4 ženy), v roce 2009 se jedná pouze o 7 osob (7 mužů, 0 žen), v roce 2010 se jedná o 16 osob (15 mužů, 1 žena)¹⁰.

8.3 Migrace Romů a jejich odchod do zahraničí

- *Migrace Romů v rámci kraje, její příčiny a důsledky.*

V rámci kraje rodiny migrují po ztrátě bydlení. V loňském roce bylo zrušeno několik sociálně vyloučených lokalit, rodiny odešly bydlet k příbuzným, nebo na ubytovny. Jedna početná rodina se odstěhovala do jiného kraje. Viz. popis sociálně vyloučených lokalit v kraji, str. 3.

- *Migrace Romů do zahraničí a podávání žádostí o politický azyl (existence problému v kraji; státy, kam nejčastěji Romové emigrují a příčiny jejich odchodu).*
- *Návrat Romů ze zahraničí a popis situace těch, kteří se vrátili zpět do ČR, identifikace základních bariér, kterým čelí (orientační odhad jejich počtu, zhodnocení do jaké míry se jim podařilo integrovat zpět do české společnosti; postoj místní samosprávy k této cílové skupině, její ochota k podpoře).*

Byl zaznamenán odchod několika rodin do Anglie, nebo do Kanady z Rychnova nad Kněžnou, Kostelce nad Orlicí, Dobrušky, Náchoda, Hradce Králové. Několik rodin se již vrátilo. Situace po návratu je velmi individuální. Často rodiny před odjezdem vše prodaly a nemají se kam vrátit. Pomůže širší rodina, nebo bydlí na ubytovně.

9. ROZVOJ ROMSKÉ KULTURY A JAZYKA

- *Zhodnocení míry podpory romské kultury a jazyka na úrovni kraje a obcí (zda je vůle podporovat romskou kulturu a jazyk nebo se jedná o opomíjené téma), iniciátoři rozvoje romské kultury a jazyka (např. NNO či místní samospráva, vzdělávací instituce).*

Tabulka č. 10 Přehled uskutečněných romských kulturních akcí

Kraj	Výše dotační podpory ze strany kraje	Přehled realizovaných aktivit v roce 2010
Královéhradecký	20 000 Kč	Festival Romské kultury Romfest, Soužití, o.s.
	4 000 Kč (pro romskou menšinu)	Jarmark národností, v rámci činnosti Výboru pro lidská práva Zastupitelstva Královéhradeckého kraje (účast i zástupců Romské národnosti)
	14 000 Kč (pro romské soubory)	Festival národnostních menšin, v rámci činnosti Výboru pro lidská práva Zastupitelstva Královéhradeckého kraje (účast i zástupců Romské národnosti)

¹⁰ Závěrečná zpráva o realizaci projektu protidrogové politiky v r. 2010 – terénní program, Laxus Královéhradecký kraj

	35 000 Kč	Festival romské kultury v Hradci Králové, p. Grajcar
--	-----------	--

- *Činnost vzdělávacích a jiných institucí v oblasti podpory a rozvoje romské kultury (např. dostupnost výuky romského jazyka, realizované výzkumy v oblasti romské kultury a jazyka v regionu, dostupnost výuky oboru romistika v kraji).*

Terénní sociální pracovnice Magistrátu Hradce Králové dochází do Komunitního centra Amaro Phurd, kde učí romštinu klienty a pracovníky komunitního centra. Jiné vzdělávací, ani výzkumné aktivity v této oblasti nebyly realizovány.

10. ZÁVĚRY A HLAVNÍ DOPORUČENÍ KE ZLEPŠOVÁNÍ SITUACE ROMSKÉ MENŠINY V KRAJI

- *Okruhy nejzávažnějších problémů Romů, které by měly být v roce 2011 prioritně řešeny.*

Zaměstnanost, předškolní a základní vzdělávání, zadlužení, bydlení, kriminalita.

- *Postřehy a náměty pro systémové změny na národní úrovni.*

Podpora sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi a podpora aktivit včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, legislativní změny v oblasti lichvy a hazardu, podpora zaměstnanosti, zvyšování finanční gramotnosti.

Zpracovala: Mgr. M. Smudková